

«Нилу Фурот, Сайхун ва Жайхун ҳаммаси жаннат дарёларидир» деган ҳадис

16:36 / 27.04.2016 8942

САВОЛ: Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳ, фазилатли Шайх.

1. Расули Акрам соллаллоҳу алайҳи ва алиҳи васалламдан «Ан-Нил вал Фурот ва Сайхун ва Жайхун наҳрим мин анҳарил жаннат» деган ҳадиси шариф келган деб эшитиб қолдим. Шундан келиб чиққан ҳолда Нил дарёси Мисрдан оқиб ўтади, Фурот(Тигр) Ироқдан, Сайхун ва Жайхун эса Амударё ва Сирдарёларнинг қадимги номлари. Бу охирда зикр қилинган икки дарё Ўзбекистон ҳудудидан оқиб ўтади. Демак бу дарё атрофидаги ҳудудлар жаннатий жойлар экан-да, шу фикрларим тўғрими?

2.Пайғамбари Худо алайҳиссаломнинг ҳадисларини «жавомиъулкалим» дейишади. Бу сўз ҳадиси шарифда ҳам келган. Бу сўзнинг шарҳи қандай?

ЖАВОБ: Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм.

Дарёлар ҳақидаги фикрингиз каби нотўғри фикр дунёда кам бўлади. Умуман, оз бўлса ҳам китоб ўқиб турсангиз, зарар қилмайди.

Мен бу каби нарсаларни тушуниш йўлларини «Ҳадис ва Ҳаёт» деб номланган силсиланинг биринчи китобида баён қилганман. Уни кўпчилик ўқиб англаб бўлди. Сиз бўлсангиз уни савол қилиб кўтариб юрибсиз.

Ҳар бир тилда ўзига яраша киноя, қочирим, ўхшатиш каби услублар ишлатилади. Араб тилида бу нарсалар жуда ривожланган.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳадиси шарифлари араб тилининг энг эқори чўққисида бўлгани учун мазкур нарсалар ҳам керагича у зотнинг сўзларига кирган. Бу араб тилида «мажоз» дейилади. Баъзи ҳадисларни тушуниш учун мажоздан ҳақиқатни ажрата билиш лозим бўлади.

Ҳамаср уламоларимиздан бирлари ҳадисдаги мажозни тушунмаслик оқибатини англантиш учун қуйидаги ҳодисани келтирадилар:

«Араб оламида кўзга кўринган замонавий қонуншунос «Саҳиҳ Бухорий» китобини сотиб олибди. Сўнг варақлаб «Нилу Фурот, Сайхун ва Жайхун ҳаммаси жаннат дарёларидир» деган ҳадисни ўқибди. Ҳайрон бўлибди. Мазкур дарёларнинг оқиб чиқадиган жойи маълум. Ҳаммаси ҳам жаннат эмас, оддий ердан оқиб чиқади. Бухорийнинг китобида ҳам бўлмаган нарсалар ёзилаверар экан, деб ундан юз ўгирибди.

Бу ҳодисага таълиқ қилиб муҳтарам олимимиз қуйидагиларни айтадилар:

«Агар ўша қонуншунос бир оз тавозуъ қилганида, чуқурроқ фикрлаганида

эди, Бухорийнинг шарҳларидан бирортасини ўқиб кўрар ёки бирор ҳақиқий олим кишидан сўрар эди. Ана шунда унга ҳадисдаги ҳақиқат ойдак равшан бўлар эди.

Мен ушбу ҳадис маъноси ҳақида Ислом маданияти имомларидан бирининг шарҳини келтириш билангина кифояланмоқчиман. У киши Имом Ибн Ҳазмдирлар. Ибн Ҳазмни танлашимнинг сабаби у киши машҳур зоҳирий фақиҳ, ҳадисларнинг сабаб ва муносабатларига қарамасдан зоҳирини ҳарф-ма-ҳарф ушлайдиган олимдир. Шу билан бирга у киши араб тилида мажоз ва ҳақиқат борлигини билувчи кишидир.

Ибн Ҳазм мазкур ҳадис тўғрисида қу-йидагиларни ёзади:

«Саҳиҳ ҳадисларда келишича, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Нилу Фурот ва Сайхуну Жайхун ҳаммаси жаннат дарёларидандир», ҳамда «Менинг уйим билан минбарим орасида жаннат боғларидан бир боғ (равза) бор», деганлар.

Бу икки ҳадис баъзи жоҳиллар гумон қилганидек, равза жаннатдан кесиб олинганини ёки мазкур дарёлар жаннатдан оқиб чиққанини билдирмайди. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг равзаи шарифлари жаннатдан бўлишлиги, ўша ернинг фазлига далолат қилади. Мазкур дарёлар эса баракали бўлганлиги учун жаннат дарёлари, деб номлангандир».

2. «Жавомиъулкалим» иборасининг маъноси-жамловчи калималар деганидир. Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг ҳадислар кўп олиймақом маъноларни ўзида жамловчи бўлгани учун шундай номланган. Валлоҳу аълам.